

Okuma İlgisi ve Gücü

Firdevs GÜNEŞ¹

Öz

Okuma ilgisi bireyin zihnini harekete geçiren ve okumaya yönlendiren bir güçtür. Bu güç okumayı sevme, alışkanlık haline getirme, dil, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirme gibi çeşitli yararlar sağlamaktadır. Bunun için erken yaşlardan itibaren geliştirmeye çalışılmaktadır. Bu ilgi okumaya yönelme ile başlamakta, ilginç gelen kitap ve metinleri seçme, bunları okuma ve inceleme, öğrenilenleri uygulamaya aktarma olarak ilerlemektedir. Bu süreçte öğrencilerin metinleri dikkatli okuma, iyi anlama ve hatırlamasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca öğrenme, sorgulama, araştırma, kendini geliştirme, hayat boyu öğrenme gibi becerilerin gelişimini desteklemektedir. Okuma ilgisinin niteliği ve derinliği kişiye göre değişmektedir. Öğrencilerde sürekli-aralıklı, aktifleştiren- pasifleştiren, hareket ya da konu ağırlıklı, somut -soyut, sözel- sayısal, bireysel ya da gruba dayalı gibi çeşitli niteliklerde okuma ilgisi görülmektedir. Bunun için öğrencilerin okuma ilgisinin nitelik ve düzeyini belirleme üzerinde önemle durulmaktadır. Bu amaçla yaş, cinsiyet gibi değişkenlerden hareket edilmekte, gözlem yapma, anket uygulama, çeşitli yöntemler kullanma, metni seçme, ortamı düzenleme gibi çalışmalar yapılmaktadır. Böylece okuma ilgisini geliştirme, öğrencilerin kitapları severek okumaları, okuma becerilerini geliştirmeleri, iyi okuyucu olmaları ve öğrenmeyi hayat boyu sürdürmeleri hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Okuma ilgisi,
metin seçimi,
okuma becerileri,

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 25.10.2017

Kabul Tarihi: 01.11.2017

E-Yayın Tarihi: 17.11.2017

Reading Interest and Power

Abstract

Reading interest is a power that moves the mind of an individual into action and directs it to read. This power provides a variety of benefits such as reading, habit formation, language, mental and social skills development. This is the reason for being tried to improve from early ages. This interest begins with choosing interesting books and texts, reading and analysing them, and transferring learning into practice. In this process, the texts chosen by the students make it easy to read carefully, to understand well and to remember. It also supports the development of learning, inquiry, research, self-improvement, and lifelong learning skills of the students. The nature and depth of the reading interest is a subjective manner. Students are interested in reading various genres such as continuous-interval, activating-passivating, motion or subject-oriented, concrete-numerical, verbal-numerical, individual or group-based. For this, it is emphasized to determine the quality and level of students' reading interest. Following this purpose, variables such as age and sex are taken into consideration as a starting point, observations are made, questionnaire administration, using various methods, text selection and environment editing. Thus, it is aimed to develop reading interest, to increase fondly reading, to develop reading skills, to turn students to be good readers and to continue life-long learning.

Keywords

Reading interest,
text selection,
reading skills

Article Info

Received: 10.25.2015

Accepted: 11.01.2017

Online Published: 11.17.2017

¹ Prof.Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, TÜRKİYE, firdevs.gunes@gmail.com

Giriş

Son yıllarda okuma aşkı, okuma zevki, okuma ilgisi, okumayı sevme, okuma alışkanlığı gibi sözleri sık duymaktayız. Bunlar bilgi çağını yaşayan dünyamızda okumanın önemine dikkat çekmek, okuma becerilerini geliştirmek ve okumayı alışkanlık haline getirmek için kullanılan kavramlardır. Çoğu öğretmen, eğitimci ve ailenin en önemli isteği, çocukların erken yaşlardan itibaren okumaya ilgi duyması, seyerek okuması ve kendini geliştirmesidir. Bu nedenle çocukları okumaya özendirme ve sevdirmeye çalışmalarına önem verilmektedir. Bu amaçla hikâye, masal, fıkra, şarkı, şiir, tekerleme, bilmece okuma gibi etkinlikler yapılmaktadır. Çocukların okumaya ilgi duyması, benimsemesi ve sevmesine çalışılmaktadır.

Okuma doğuştan gelen bir beceri değildir. Çocuklar okumayı kendi kendilerine bir anda öğrenemezler. Okullarda sistemli bir eğitim ve çeşitli etkinliklerle okuma öğretilmektedir. Okumayı öğrenme uzun ve yoğun çabaları gerektiren bir süreçtir. Bu çalışmalarda bazı çocukların zorlandıkları ve gerekli becerileri kazanamadıkları bilinmektedir. Son yıllarda istatistikler dünyamızda 5-14 yaş arasındaki çocukların yarısının okuma öğrenmede sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Bu sorunların önemli bir bölümü öğrencilerin okumaya ilgi duymaması ve sevmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumu önlemek için okumayı özendirme çalışmaları üzerinde önemle durulmaktadır. İlkokuma yazma öğretim sürecinde çeşitli oyun, masal ve etkinliklerle öğrencilerin okumaya dikkatleri çekilmektedir. Ardından ilginç gelen kitapları seçme ve okuma çalışmaları yapılmaktadır. Bu süreçte öğrencilerin okuduklarını anlama, içeriğini beğenme, okumaya zaman ayırma ve giderek alışkanlık oluşturma gibi konulara da ağırlık verilmektedir.

Okuma ilgisi çoğu ülkede üzerinde önemle durulan ve araştırılan bir konudur. Bu durum uluslararası yarışmalar da görülmektedir. Örneğin PISA 2009'da okuma ilgisi;

- Okumaktan zevk alma,
- Zevk için okumaya ayrılan zaman,
- Okunan materyallerin çeşitliliği,
- Elektronik ortamdaki okuma etkinliklerinin çeşitliliği,
- Okul için yapılan okumalar,
- Okuma alışkanlıkları başlıklar altında ele alınmıştır (MEB, 2010).

Öğrencilerin okuma ilgilerini belirlemek için yukarıdaki başlıklardan hareketle çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplarla öğrencilerde okuma ilgisi ile okuma becerilerinin gelişimi arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Okuma ilgisinin okuma becerilerini etkilediği görülmüştür.

Öğrencinin kendini geliştirmesi, yaşam boyu öğrenmeyi sürdürmesi ve dünyayı iyi yorumlaması için okuma ilgisini artırmak, okumayı sevdirmek ve alışkanlığa dönüştürmek önemli olmaktadır. Okumayı seven ya da ilgisini çeken bir kitabı seyerek okuyan öğrenci bunu alışkanlığa daha kolay dönüştürmektedir. Diğer taraftan eğitim ve psikoloji alanında yapılan araştırmalar, okuma becerilerinin birbirine eklenerek ve birbirini güçlendirerek çoklu ilişkiler döngüsü sonucu geliştiğini göstermektedir. Bir başka ifadeyle öğrencinin geçmişteki okuma başarısı, gelecekteki okuma başarısını belirleyici olmaktadır. Öğrenciler okudukça, daha iyi okur olmakta ve giderek daha fazla okumaktadırlar. Okuma ilgisi ve etkili öğrenme stratejileri, öğrencilerin okul başarısı, daha ileri eğitime devam etme, hayat boyu öğrenme ve iş piyasasındaki fırsatları yakalama kapasitesini etkilemektedir.

İlgi Nedir?

İlgi çeşitli anlamlarda ele alınmaktadır. TDK Güncel Sözlükte ilgi” *iki şey arasında bulunan bağlılık, ilişki, alaka*” olarak verilmektedir. Bireysel anlamda ilgi, *dikkati belirli bir nesne, konu ya da olay üzerinde toplama eğilimi, belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, hoşlanma, ona öncelik tanıma* olarak açıklanmaktadır. İlgi psikolojide tutum, güdüleme, merak ve dikkat kavramıyla birlikte incelenmektedir. Yabancı sözlüklerde ilgi “*bütün kişisel enerjinin bir konuya odaklanması ve dikkat yoğunlaşması*” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca ilginin kişinin ihtiyaç, değer ve tutumlarla da ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (GDT, 2017). Bazı kaynaklarda ise ilgi dikkat, heyecan ve zihinsel süreçleri uyaran psikolojik bir durum olarak açıklanmaktadır.

İlgi, bir konu ya da nesneye daha dikkatli olmayı sağlamakta, bilgilerin zihinde düzenlenmesi ve hatırlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan öğrenme sürecinde çok önemli olmaktadır. Claparede'ye göre bütün düşünce, davranış ve tutumlarımızın temelinde ilgi yatmaktadır. Yani öğrencinin ilgileri bütün yaşam biçimine yansımaktadır. Çünkü ilgi, öğrenciyi harekete geçirerek dinamik hale getirmekte ve bazı seçimler yapmaya yönlendirmektedir. İlgi öğrencinin sadece bazı seçimler yapmasını değil aynı zamanda amaçlarını belirlemesinde de etkili olmaktadır. Bununla kalmamakta seçilen amaçlara ulaşmak için sayısız fırsatlar yaratmaktadır (Güneş, 2014).

İlgi, 20 yy başından bu yana eğitimci ve psikologların üzerinde önemle durduğu bir kavramdır. Ancak çok az araştırmacı bu kavramı deneysel yönden incelemiştir. İlgi kavramını ilk ele alan araştırmacılardan biri John Dewey'dir. John Dewey, "Interest and Effort in Education (1913)", adlı kitabında ilgi kavramını "*harekete geçirici bir güç*" olarak tanımlamıştır. Ayrıca özelliklerini şöyle sıralamıştır. İlgi;

1. Zihni aktif olarak harekete geçiren ve yönlendiren bir güçtür.
2. Gerçek konu, olay ya da nesnelere yöneliktir.
3. Kişisel derinliğe sahiptir. İlginin yoğunluğu bireylere göre değişmektedir (Arsenault, 2015).

İlgi konusundaki ilk çalışmalarda anlık ve seçici ilgiden bahsedilmektedir. Anlık ilgi doğal ve dışsal yönlendirmeler sonucu oluşmaktadır. Seçici ilgi ise önceden bilinen bir konuya dikkatin yönlendirilmesiyle olmaktadır. Ancak günümüz araştırmalarında ilgi, durumsal ve kişisel ilgi olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Durumsal ilgi bireyin bir konuya yönelik zihinsel ve duygusal bir hareketidir. Ortama bağlı olarak çevreden gelen uyarıcıların etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Kişisel ilgi ise iç güdülenmeyle oluşmaktadır. Kişisel ilgi uzun süreli çalışmalar sonucu yavaş yavaş gelişmektedir. Kişisel ilgi çeşitli konu, alan, nesne veya etkinliklere yönelik olabilmektedir. Bununla birlikte iki ilgi birbirinden kopuk değil tam tersine birbiriyle etkileşim halindedir. Örneğin botanikle ilgili kişi bitkilerle ilgili kitap ve metinlerle ilgilenmekte böylece durumsal ilgi kişisel ilgiye dönüşmektedir. Botanikle ilgilenmeyen bir kişi ise bu konuda bir kitap okuduktan sonra botanik ilgisi başlayabilir (Arsenault, 2015).

Okuma İlgisi ve Gelişimi

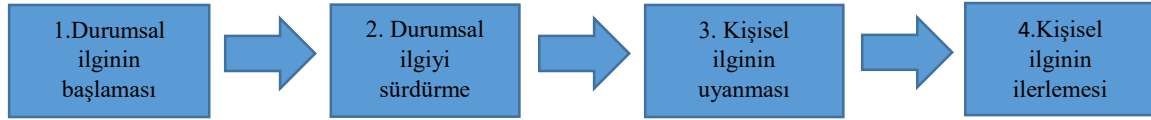
Okuma ilgisi genel olarak "*okumaya ilgi duyma, sevmeye, okumadan hoşlanma, okumaya öncelik tanıma, daha fazla zaman ayırma*" gibi ifadelerle açıklanmaktadır. Yabancı kaynaklarda "*bireyin kişisel enerjisini okumaya veya okuduklarına yönelmesi*" olarak verilmektedir. Okuma ilgisi zihni aktif olarak harekete geçiren ve yönlendiren bir güç olmaktadır. Bu güç bireyin zihinsel enerjisini okumaya ve okuduğu belli konulara yöneltilmektedir. Bu nedenle okuma ilgisinin derinliği ve yoğunluğu kişilere göre değişmektedir. Bazı kişilerin büyük heyecan duyduğu konular diğerlerinin fazla ilgisini çekmemektedir. Bazıları her türlü metni okumakta ancak belli konulara yönelmemektedir. Açıklamalarda da görüldüğü gibi okuma ilgisi iki anlamda ele alınmaktadır. Birincisi okumaya duyulan ilgi, ikincisi ise okunan konulara duyulan ilgi olmaktadır. Bunlar okuma ilgisinin iki farklı boyutunu ve gelişim sürecini ortaya koymaktadır.

Okuma ilgisinin gelişimi okumayla ilgilenme ve okumaya yönelme ile başlamaktadır. Ardından okumayı sevmeye, okumaktan hoşlanmaya, okumaya daha fazla zaman ayırma ve çeşitli kitapları okuma olarak ilerlemektedir. Daha sonra okunan konuların bazılarını seçme, ilginç gelen kitap ve metinleri okuma, bunları karşılaştırma görülmektedir. Son aşama ilgili konulara odaklanma, yenilerini araştırma, sürekli okuma, öğrenilenleri kullanma, uygulamaya aktarma gibi sürmektedir. Kısaca okuma ilgisinin gelişimi önce okumaya, ardından okunan konulara yönelmekte, bunlardan bazıları seçilerek konu ve metnin derinliklerine doğru ilerlemektedir. Bu işlemler öğrencinin okuma, anlama, bilgiyi zihinde yapılandırma, öğrenme, sorgulama, araştırma, uygulamaya aktarma, kendini geliştirme, hayat boyu öğrenme gibi çeşitli becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır.

Okuma ilgisinin gelişimi bazı kaynaklarda durumsal ve kişisel ilgi modeline dayanarak açıklanmaktadır (Arsenault, 2015; Hidi ve Renninger, 2006). Bu modele göre okuma ilgisi önce durumsal olarak başlamakta ve zamanla kişisel ilgiye dönüşmektedir. Durumsal okuma ilgisi bireyin yaşadığı ortamdaki kitap, metin, olay gibi çevresel uyarıcılarla harekete geçerek başlamaktadır (1.aşama). Okuyucunun konuyla ilgilenmesi ve sık sık okuması durumsal ilginin sürmesini sağlamaktadır (

2.aşama). Bireyin bazı konularla uzun süreli ilgilenmesi sonucu kişisel ilgi uyanmakta, zamanla durumsal ilgi kişisel ilgiye dönüşmektedir (3. aşama). Kişisel ilginin ilerlemesi ise okuma alışkanlığını getirmektedir (4.aşama). Aşağıda okuma ilgisinin gelişim aşamaları bir şekil üzerinde gösterilmektedir. Bu şekil Hidi ve Renninger (2006) modelinden uyarlanmıştır (Hidi ve Renninger, 2006).

Şekil 1. Okuma İlgisinin Gelişim Aşamaları

Okuma ilgisinin başlangıcını “okumayı sevdirmeye” çalışmaları oluşturmaktadır. Bu aşamada öğrencilerin dikkati kitap ve metinlere çekilmekte, içeriği ve önemi hakkında bilgiler verilmektedir. Birine sevmediği bir işi yatırmak zordur. Bu nedenle önce okumaya dikkat çekmek ve sevdirmek gerekmektedir. Ardından okunanlara ilgi duyma ve bazılarını seçme başlamaktadır. Bu sürecin gelişmesi için sürekli okumak gerekmektedir. Diğer taraftan birine sevmediği bir kitabı okutmak da zordur. Bazı öğrenciler okumaya ilgi duyar, okumayı sever, okur, ancak okuduklarını sevmez. Okuduklarından zevk almaz. Bu nedenle öğrencilerin ilgileri ve sevdikleri konuları iyi bilmek gerekmektedir. Eğer öğrenci okuduklarından zevk almıyorsa okuma ve anlama becerilerinin gelişim süreci yavaşlamaktadır. Öğrenciler sevmediği konuları okumak için zorlanmamalıdır.

Sevilmek okunan bir kitaptan çeşitli bilgiler ve beceriler öğrenilmektedir. Sevilmeyen bir kitabı okumak ise bazen zaman kaybetmek demektir. Bu nedenle okunanlardan zevk almak gerekir. Ancak her kitap zevkli bir okumayı sağlamaz. Okulda verilen kitapların bazıları zevkli okumayı sağlayacak içerikte olmayabilir. Örneğin fen bilimleri, matematik, coğrafya, dilbilgisi, hatta bazı edebiyat kitapları bile zevkli bir içerikten uzak hazırlanmış olabilir. Bunların özelliklerine dikkat çekmek gerekmektedir. Okulda verilen ders kitaplarının beş önemli işlevi bulunmaktadır. Bunlar *iletişim kurma, bilgilendirme, sorulara cevap verme, görüş oluşturma, harekete geçirme ve uygulama* gibi sıralanmaktadır. Bu amaçla hazırlanan kitap, makale ve bilgi verici metinler öğrenciler için ilgi çekici olmayabilir, eğlenceli bir okuma imkânı vermeyebilir (Charmeux, 2001). Ancak öğrenmek ve bilgilenmek için gerekli olmaktadır.

İyi bir okur olmak, kararlı olmayı ve çok okumayı gerektiren bir hedefdir. Bunun da ötesinde okumak, bilgi edinmenin temel yoludur. Okuma becerilerindeki üst düzey yeterlik, hayatın tüm alanlarındaki bireysel başarının ön koşuludur. Bilgi teknolojisi çağında okumanın önemi daha da artmaktadır. Her geçen gün okuma, okur, okumayı öğrenme ve öğretme kavramları değişmekte ve yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bilgi çağında çok fazla bilgiyle karşılaşan okur, bu bilgilerden kendi ihtiyaçları için gerekli olanları seçmektedir. Bu anlayışla PISA 2009 uygulamasında, öğrenci başarısını belirlemek için okuma becerileri ağırlıklı bir değerlendirme alanı olarak ele alınmış, bu değerlendirmede okuma ilgisine de yer verilmiştir (MEB, 2010).

PISA 2009’da okuma becerileri; kişisel hedefleri yakalama, bir konuda kişinin sahip olduğu bilgiyi ve potansiyeli artırma, toplumda katılımcı bir birey olabilme ve yazılı metinleri *anlama, kullanma, yansıtma* ve *metne ilgi duyma* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda;

- *Anlama*, öğrencinin metinden geniş veya dar kapsamlı, gerçek veya mecaz anlamlar çıkarmasıdır. Bu süreç “kelimeleri anlama” ile başlamakta tartışma ya da öyküleme amacıyla yazılmış uzun bir metnin “temasını anlama” ya kadar uzanmaktadır.
- *Kullanma*, bir metinden edinilen bilginin, bir amaç veya iş için, bir düşünceyi desteklemek ya da bir görüşü değiştirmek için kullanılmasını ifade eder.
- *Yansıtma*, öğrenci okuduğu metinle kendi düşünce ve deneyimleri arasında bağlantı kurar. Bu süreçte kendi yaşantısına yeni bir yaklaşım getirir veya metinle ilgili bir yargıya varır. Metnin amacına uygun olup olmadığını, ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamayacağını belirler. İçeriğin doğruluğu ve gerçekliği hakkında karar verir.
- *İlgi duyma ise*, öğrencinin bir metni okuma nedenini ifade eder. Çoğu insan bir metni bir amaç veya bir iş gereği okurlar. Bazıları ilgi duydukları ve okumadan keyif aldıkları

için okurlar. Bazıları ise öğretmenleri, işverenleri ya da yöneticileri onları zorunlu kıldığı için okur. Kısaca okuma ilgisi insanları okumaya iten nedenler ve okumanın yaşamlarında ne derece önemli olduğuna göre farklılık göstermektedir (MEB, 2010).

Okuma ilgisi, öğrencilerin ilgilendikleri konularda çeşitli bilgi, beceri ve derin bir anlayış edinmelerine yardımcı olmaktadır. Öğrencilere okuyacakları metni seçme konusunda fırsatlar sağlayarak onları okumaya yönlendirmektedir. Ayrıca öğrencileri ilgilerini çeken metindeki anlama daha fazla odaklanmalarını sağlamaktadır. Böylece okuma ilgisi öğrencilerin hem okuduklarını daha iyi hatırlamaya hem de öğrendiklerini uygulamaya katkı sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin okuma ilgilerinin neler olduğunu bilmek ve onlara kendi seçtikleri materyalleri okuma fırsatları vermek önemli olmaktadır.

Niteliği ve Derinliği

Okuma ilgisi yaş, cinsiyet, eğitim, ortam gibi değişkenlerden etkilenmekte ve derinliği kişiye göre değişmektedir. Bu süreç çocukluktan yetişkinliğe doğru ilerlemekte ve her dönem değişiklik göstermektedir. Özellikle çocukların okuma ilgileri gelişim sürecine bağlı olarak sık sık değişmektedir. Erken yaşlarda çocuğun ilgisi temel gereksinimlere dayalı olup duygusaldır. Çocuk etrafındaki hareketli şeylere ilgi duymakta ve daha çok somut dünyaya yönelmektedir. Sonraki yıllarda kişisel ilgiler başlamakta, gençlik yıllarında ise mantıklı ilgiler ve bilime yönelme görülmektedir (Güneş, 2014; Mantoy, 1971).

Okuma ilgisinin niteliği incelendiğinde öğrencilerde, sürekli-aralıklı, aktifleştiren- pasifleştiren, hareket ya da konu ağırlıklı, somut -soyut, sözel- sayısal, bireysel ya da gruba dayalı gibi çeşitli nitelikte okuma ilgilerinin olduğu görülmektedir.

- Öğrencinin okuma ilgisi sürekli ya da aralıklı olabilmektedir. İlginin sürekli olması durumunda, öğrenci ilgisine yönelik araştırma yapmakta, yeni bilgiler aramakta ve sürekli okumaktadır.
- Okuma ilgisinin türü çocuğu bazen aktifleştirmekte bazen de pasifleştirmektedir. Öğrencinin ilgisini çeken konu, olay ya da nesne onu tutsak alabilmekte, kendinden geçirebilmekte veya büyüleyebilmektedir. Ya da öğrencinin ilgisi onu aktifleştirerek ilgilendiği konulara dönük araştırmalar yapmasını ve bilgi toplamasını getirmektedir. Öğrenci okuma ilgisine yönelik büyük heyecan duyabilmekte ve üst düzeyde çabalar gösterebilmektedir. Bu nedenle öğretmenler, öğrencinin aktifleştiren ilgilerine ağırlık vermeli, onları pasifleştirici ilgilerden ve kitaplardan uzaklaştırmalıdır.
- Öğrencilerde hareket ve konu ağırlıklı ilgiler de yoğun görülmektedir. Hareketli ilgiler daha çok dikkati gerektiren ilgiler olmaktadır. Bunlardan bazıları ritmik olarak yapılan dans, spor gibi hareketleri kapsamaktadır. Konuya dönük ilgiler ise tamamen mantık kullanmayı gerektiren ilgiler olmaktadır. Bu süreçte öğrenci nedenleri araştırmakta, konuya ilişkin düşünceler geliştirmekte, çözüm yolları bulmaya çalışmakta ve sürekli okumaktadır.
- Öğrencinin okuma ilgisi somut veya soyut konulara yönelik olabilmektedir. İlköğretim çağının başında öğrenci somut konulara yönelmekte, ilgi duyduklarını görme, dokunma, kontrol etme ve incelemeyi tercih etmektedir. Öğrenci üst sınıflarda sosyal ve politik konulara ilgi duymaya başlamaktadır.
- İlköğretim çağındaki öğrencinin ilgisi zaman zaman arkadaşlarının ve içinde bulunduğu grubun okuma ilgilerinden etkilenmektedir. Böyle durumlarda öğrenci arkadaşlarının ilgilerini kendi ilgisi gibi algılamaktadır. Bu nedenle öğrencinin ilgisi belirlenirken arkadaş veya içinde bulunduğu grubun okuma ilgileri de dikkate alınmalıdır (Mantoy, 1971, Güneş, 2014).

Görüldüğü gibi okuma ilgisinin derinliği ve yoğunluğu da kişilere göre farklı olmaktadır. Bir konuyla yoğun bir şekilde ilgilenen birey, yüzeysel olarak ilgilenen bireye göre farklı bir aşamadır. Okuma ilgisinin yüksekliği bireyin o konuyu derinlemesine incelemesini, sürekli araştırmasını ve

okumasını getirmektedir. Böylece birey ilgilendiği konuları okuyarak yeni bilgilere ulaşmakta, kendini geliştirmekte ve giderek uzmanlaşmaktadır.

Okuma İlgisinin Etkileri

Okuma ilgisi ve heyecanı öğrencinin bazı psikolojik süreçlerini etkilemektedir. Bunlar dikkat, öğrenme ve hatırlama ile anlama olmaktadır. Bunlar aşağıda verilmektedir.

Dikkat üzerindeki etkileri: Dikkat, zihin enerjisinin bir konu üzerinde yoğunlaşması, bu konuya duygu ve düşüncelerin odaklanmasıdır. Bilinçli her öğrenme için gerekli olan dikkat ilgi ile bağlantılıdır. Öğrenci ilgi duyduğu konu ve nesnelere daha çok dikkat göstermektedir. Bu durum öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır. İlgi dikkatin hem yardımcı hem de yönlendiricisi olmaktadır (Mantoy, 1971, Güneş, 2014).

İlgi konusundaki ilk araştırmalarda ilginin dikkati etkilediği ve onunla doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bu incelemelerde ilgili bir okuyucunun metnin içeriğine daha fazla dikkat ettiği görülmektedir. Seçici ilgi modeline göre okuyucu önce metin öğelerini görmekte ve metni yüzeysel olarak okumaktadır. Ardından metindeki öğeleri önemine göre hiyerarşik olarak almaya başlamaktadır. Okuyucu metnin en önemli yerlerine dikkat etmekte, okuma süresi arttıkça ayrıntılar ve küçük bölümlere yönelmektedir. Okuma ilgisi bazı okuma stratejilerini kullanmayı sağlamakta ve okuyucuya metnin derinliklerine inme fırsatı vermektedir (Arsenault, 2015).

İlgi konusundaki son araştırmalarda ilgi, dikkat ve metin ilişkileri ele alınmıştır. Bu araştırmalarda okuyucu tarafından “çok ilginç” olarak değerlendirilen metinler önemli bir dikkat gerektirmekte ve bu metinler iyi okunmaktadır. Az ilginç metinlere okuyucular daha az dikkat göstermekte ve bu metinler yüzeysel olarak okunmaktadır. Kısaca okuma ilgisi okuyucunun dikkat ve güdülenmesini etkilemekte, metindeki bilgileri daha hızlı ve etkili bir şekilde almasını sağlamaktadır. Bilginin hızlı işlenmesi okuma amacı, zaman ve okuma etkinliği açısından çok önemli olmaktadır (Arsenault, 2015).

Anlamaya etkileri: İlgi ve anlama biri diğerini karşılıklı olarak etkilemektedir. Eğer bir metni anlama kolaysa metne ilgi artmakta, eğer ilgi yüksekse o metin daha iyi anlaşılacaktır. Çoğu araştırma okul çağı çocuklarında okuma ilgisinin metni anlamayı kolaylaştırdığını göstermektedir. Bu konuda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda üniversite öğrencilerinde bile okuma ilgisinin anlamayı kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır (Arsenault, 2015).

Bu konuda Bryant ve Barry tarafından yapılan araştırma ilginçtir. Bryant ve Barry, öğrencilerin okuma ilgisi ve anlama düzeylerini belirlemek için bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada metin uzunluğu ve güçlüğü eşit olan 80 metin belirlenmiştir. Metinlerin 20'i edebiyat, 20'i sağlık, 20'i fen-matematik ve 20' i de sosyal bilimlerle ilgili seçilmiştir. Metinler aynı güçlük düzeyine sahiptir. Metinleri okumak için 100 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Okuma hızlarına göre öğrenciler, 25'er kişilik 4 gruba ayrılmış ve her bir gruba söz konusu metinler verilmiştir. Metinlerin ilgilerini ne derece çektiğine ilişkin öğrencilerden 1-10 arası puan vermeleri istenmiştir. Ardından metinler okunmuş ve anlama soruları sorulmuştur. Araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

1.Eşit düzeyde güçlük derecesine sahip metinlerden öğrencilerin ilgisini çekenler daha kolay, diğerleri ise zor olarak değerlendirilmiştir.

2.İlgi çeken metinler diğerlerine göre hızlı ve kolay okunmuş, daha iyi anlaşılmıştır (Güneş, 2000).

Bu sonuçlara göre öğrencilerde ilgi düzeyi, okuma ve anlama arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Çocuklara yönelik hazırlanacak kitaplarda, onların ilgi düzeyleri göz önüne alınmalıdır.

Öğrenme ve hatırlamaya etkileri: Zihnimiz okuma sürecinde hangi öğeleri tutmakta veya saklamaktadır? Okuma ilgisi bu süreçte ne kadar önemli olmaktadır? Bu konudaki çalışmalar okuma ilgisinin metindeki bazı cümle, paragraf, başlık ve alt başlıkları metin türü, biyografi, röportaj, yeni makale, açıklama metinleri, edebi ve olay metinleri gibi öğeleri hatırlamayı sağladığını ve öğrenmeyi etkilediğini göstermektedir. İlginç ve önemli bilgiler okuma sonrasında bir süre boyunca iyi hatırlanmaktadır.

Okuma ilgisinin öğrenme ve hatırlamaya etkilerini belirlemek için Sadoski, Goetz ve Fritz (1993) ikili kodlama teorisinden yararlandılar. Bu teori bilginin ikili kodlama yoluyla zihne daha iyi yerleştirildiğini öngörmektedir. Yani okumada sözel ve görsel aynı anda ikili kodlama ile bilgilerin zihne yerleştirilmesi hem iyi anlama hem de uzun süreli hatırlamayı sağlamaktadır. Yine bu teoriye göre metindeki somut bilgiler soyut bilgilere göre iki kat daha fazla hatırlanmaktadır. İkili kodlama her zaman tekli kodlamaya göre daha etkili öğrenmeyi sağlamaktadır. Metindeki somut bilgiler zihinsel imajları daha kuvvetli canlandırmakta ve soyut bilgilere göre üstünlük oluşturmaktadır.

Sadoski, Goetz ve Fritz (1993) tarafından okuma ilgisi ve ikili kodlama teorisi üzerine iki inceleme yapılmıştır. Bu incelemelerde okuma ilgisinin 25 kelimelik uzun cümleler ile 110 - 265 kelimelik kısa ve uzun paragrafları hatırlama üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Metindeki somut özelliklerin zihinsel imajları kolaylaştırdığı, öğrenme, anlama ve hatırlamayı etkilediği, bu süreçte metnin uzun olmasının fazla etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Soyut bir cümle somut bir cümleye göre % 70 daha az hatırlanmaktadır (Sadoski, Goetz ve Fritz, 1993). Kısaca okuma ilgisinin ikili kodlama işlemlerini olumlu etkilediği, somut öğeleri anlama ve hatırlamayı kolaylaştırdığı görülmüştür.

Okuma ilgisi ve ikili kodlama teorisi Sadoski, Goetz ve Rodriguez (2000) tarafından da incelenmiştir. Bu incelemelerde özellikle açıklayıcı, olay, edebi ve bilimsel metin gibi bir dizi metin türünde somut özelliklerin metinde anlama, ilgi ve öğrenmeyi etkileme durumu incelenmiştir. Somut metinler soyut metinlere göre ortalama 1,7 kat daha iyi hatırlanmaktadır. Bazı edebi ve açıklama metinleri (fen ve matematik) somut metinlere göre daha az hatırlanmaktadır. Çünkü bu metinlerde tanım, açıklama, zihinsel imaja yönelik soyut yazılar ve ağır dil kullanılmaktadır (Sadoski, Goetz ve Rodriguez, 2000). Kısaca okuma ilgisi okuma, anlama, öğrenme ve hatırlamada önemli bir etken olmaktadır.

Okuma İlgisini Belirleme ve Geliştirme

Okuma ilgisi, okuma becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir etkidir. Bu nedenle okuma ilgisini belirlemek için yaş, cinsiyet, anket uygulama, çeşitli etkinliklerle belirleme gibi çalışmalar yapılmaktadır. Öğrencinin okuma ilgisinin yüksek olması, okunacak metnin ilgi çekici olması ve ortamın uygunluğu okuma işlemini kolaylaştırmaktadır. İlginç bir kitap ya da metin aynı güçlük düzeyindeki diğer bir kitap ya da metne göre okuyucuya daha kolay görünmekte ve daha kolay okunmaktadır. Bunlar aşağıda açıklanmaktadır.

1.Yaş Göre Belirleme: Schliebe-Lipert ve A.Beinlich, çocukların okuma ilgilerini yaş düzeyine göre belirlemek için bazı araştırmalar yaptılar. Bu araştırmalarda öğrencilerin kişisel farklılıkları, gelişim aşamaları ve ortak okuma ilgilerini göz önüne alarak beş dönem saptadılar. Bunları resimli kitap ve çocuk tekerlemeleri dönemi, peri masalları dönemi, gerçeklere yönelme dönemi, macera dönemi ve olgunluk dönemi olarak sıraladılar. Bu dönemler 2 - 17 yaş arasını kapsamaktadır.

a.Resimli kitap ve çocuk tekerlemeleri dönemi: Bu dönem 2 yaşından başlayarak 6 yaşına kadar sürmektedir. Beinlich bu aşamadaki çocuğun tamamen kendini düşündüğünü, kendi iç ve dış dünyası arasında çok az fark gördüğünü, özellikle resim ve şekillerle ilgilendiğini belirtmektedir. Tekerlemeler de ise kelimelerin ritmik uyumunu çok beğendiklerini vurgulamaktadır. Çocuk bu dönemde hikâye niteliği taşımayan basit resimli kitaplarla ilgilenmekte, ancak 4 yaşına doğru hikâye ve masallara ilgisi yoğunlaşmaktadır.

b.Peri masalları dönemi: Bu dönem 6 -9 yaş arasını kapsamaktadır. Beinlich bu döneme "büyülü düşünüş" yaşı demektedir. Bu yaşlardaki çocuklar peri masallarından hoşlanmakta, masal kahramanları ile kendisini özdeşleştirmektedirler. Buradan hayal oyunlarına yönelmektedirler.

c.Gerçeklere yönelme dönemi: Bu dönem 9 yaşından başlayarak 12 yaşına kadar sürmektedir. Beinlich'e göre bu dönem çocuğu masallardan uzaklaşmakta, gerçekçi ve akılcılığa doğru yönelmektedir. Çocuk gerçek, objektif ve katı dünyaya kendini alıştırmaya başlamaktadır. "Ne? ", "Neden?" ve "Niçin?" sorularını sıkı sık sormakta, çevresindeki her şeye ilgisi artmaktadır. Bu dönem çocuğu, yaşanan olaylara dayalı öykülere daha çok ilgi duymaktadır. Bu dönem geçiş dönemi olduğundan peri masallarına ilgi de devam edebilmekte, maceraya karşı istek de artabilmektedir.

d.Macera dönemi: Bu dönem 12- 15 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk bu dönem ergenlik öncesi gelişim aşamasındadır. Yavaş yavaş kendi kişiliğini bulmakta; meydan okuma ve bağımsız olma

dönemine girmektedir. Bu yaşlarda grup kurma ve sertlik gösterilerine ilgi artmaktadır. Okuma ilgisi de bu doğrultuda olmaktadır. Bu dönemde aşırı duygusallık ve kendini ön plana çıkarma görüldüğünden macera kitapları, duygusal aşk romanları ile seyahat kitaplarına yönelmeler görülmektedir.

e. Olgunluk dönemi: 14-17 yaş grubu arasındadır. Bu dönemdekiler kendi iç dünyalarını keşfetmekte ve bir hayat planı yapmaktadırlar. Bu dönemdeki okuma ilgileri daha çok zihinsel içerikli maceralar, seyahat kitapları, tarihi romanlar, günlük olaylarla ilgili romanlar, edebiyat, şiirle ilgilenme ve mesleğe yönelme şeklinde görülmektedir (Güneş, 2000).

Yukarıdaki dönemlerden hareketle, çocuklara yönelik kitap hazırlarken onların içinde bulunduğu dönemlere dikkat edilmeli ve bu dönem özelliklerine göre konular seçilmelidir.

2.Cinsiyete Göre Belirleme: Okuma ilgisi yönüyle kız ve erkek çocuklar arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Araştırmalar çoğu ülkede erkek öğrencilerin kızlara göre daha az kitap okuduğunu ve ortaya çıkarmıştır. İngiltere’de York Üniversitesinden Profesör Stephen Gorard tarafından 22 ülkede yapılan bir araştırma, çoğu ülkelerde erkek öğrencilerin okuma alışkanlığı yönüyle kızların gerisinde olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmalar ise erkeklerle kızlar arasındaki farkın son dönemlerde iyice açıldığını ortaya çıkarmaktadır. ABD’ de 25 yıldır yürütülen bir araştırmada okuma alışkanlığında erkeklerin kızların hep gerisinde olduğunu göstermektedir. Bu durum okuma araştırmaları PISA ve PIRLS’de açıkça ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak ders kitaplarında erkek öğrencilerin ilgilerini çekecek metinlerin olmaması gösterilmektedir. Bu nedenle erkek öğrencilerin ilgileri dikkate alınmalı, ilgilerini çeken metinler ve kitaplar verilmelidir. Örneğin çeşitli mantık oyunları, araba, spor ve hareketli oyunları içeren kitaplar, resimli romanlar, vb.

Diğer taraftan bazı araştırmalar erkek çocukların hayvan hikâyelerine ilgi duymadıklarını, birkaç kitaptan sonra okumayı bıraktıklarını göstermektedir. Bu nedenle çocuk kitaplarında yeni teknolojiler, görsel unsurlar ve tasarımlar da yer almalıdır. Çocuk kitaplarında sorun çözme yollarını gösteren hikâyeler, düşünme ve akıl yürütmeye yönelik hikâyeler, mantık oyunları, kelime oyunları, sorgulayıcı, girişimci, kişisel ve sosyal değerleri geliştirici hikâyeler vb. olmalıdır. Çocuk bu hikâyeleri okumalı, kendini geliştirmeli ve geleceğine yön vermelidir.

3.Anketle Belirleme: Öğrencilerin okuma ilgisini belirlemek için başvurulan yöntemlerden biri de anket uygulamasıdır. Bu amaçla hem çocuklara hem de velilere anket hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu anketlerde velilere;

- Velilere göre çocukların okuma ilgileri nedir?
- Evdeki okuma alışkanlıkları nedir?
- Çocuklarıyla evde birlikte geçirdikleri süre ne kadar?
- Çocuklarının en sevdikleri zaman?
- Çocuklarının okuma ilgileri;
 - ✓ Kitap ve metin türü (roman, çizgi roman, gazete, internet ...),
 - ✓ Konular (aşk, macera, bilim kurgu, bilim, seyahat vb.),
 - ✓ Kitap kalınlığı (125 sayfadan fazla veya az),
 - ✓ Evde okumayı tercih ettikleri zaman ve okumaya ayırdıkları süre nedir?
 - ✓ Evin dışında okumayı tercih ettikleri zaman ve ayırdıkları süre nedir?
 - ✓ İzledikleri film ya da TV dizisi nedir? gibi sorular yöneltilir.

Aynı sorular çocuklara da sorularak her iki grubun ankete verdikleri cevaplar karşılaştırılmakta ve buna göre çocukların okuma ilgileri değerlendirilmektedir(Gervais, 2001).

4.Etkinliklerle Belirleme: Öğrencilerin okuma ilgisi ve düzeyini belirlemek amacıyla uygulanan bazı yöntem, teknik ve etkinlikler aşağıda verilmektedir. Bunlar daha da artırılabilir.

Gözlemele: Öğrencinin sınıf ya da okul kitaplığından aldığı ve okuduğu kitapların başlıkları, konuları, benzer kitapları seçme durumu belirlenebilir.

Okuma karnesi: Öğrencinin kitaplıktan aldığı ve okuduğu kitaplara beğenisi gösteren çizgiler veya işaretler koyması istenir. Örneğin (+++), (+-),(-) gibi. Öğretmen bu çizgileri inceleyerek her öğrencinin sevdiği kitabı belirleyebilir.

Okuma dosyası: Öğrencilere okudukları kitaplarla ilgili bir dosya hazırlanabilir. Bu dosyalar okunan kitaplarla ilgili bütün bilgileri içermeli, bir özeti olmalı, beğenilen yönleri gösteren yorumlar içermelidir. Bu dosyalar kitabın okunma sıklığı, alfabetik sırası, kitaplıktaki yeri veya adına göre sıralanabilir.

Yazı etkinlikleri: Öğrencilerle kısa roman, hikâye, çizgi roman, fıkra vb. yazılar üretirken, ya da belirli konularda kısa metinler yazarken ilgileri belirlenebilir. Bunun için "sevdiğim, eğer bu romanda bir kişi olsaydım, şu olurdu, eğer yazar olsaydım şunları yazardım" gibi sorular verilebilir.

Afiş hazırlama: Öğrencinin sevdiği bir kitapla ilgili afiş hazırlaması istenebilir. Resimler, hikâyenin çeşitli aşamalarını gösteren anlatımlar biçimde olabilir.

Toplantı düzenleme: Öğrenciler okudukları kitaplar ve özetleriyle birlikte sınıfa gelirler. Okudukları kitapları tüm sınıfa anlatırlar, sevdiğileri veya sevmedikleri yönleri söylerler. Tekrar bu türden kitapları seçip seçmeyeceklerini söylerler vb.

Okuma ve tartışma: Öğretmenler çocuklara çeşitli roman özetleri okuturlar. Her birini sınıfça tartışırlar. Beş kişilik tartışma ekibi oluşturulur her birine 1 dakikalık süre verilir ve şu soru sorulur : " Sana göre iyi bir kitabın özellikleri nelerdir? " Böylece öğrencilerin okuma ilgilerini belirlemeye çalışırlar.

Kitap sergileri: Tercih edilen kitaplardan oluşan bir kitap sergisi düzenlenebilir. Sergide öğrencilerin okula geldiklerinden bu yana okudukları kitaplar konulabilir ve bu kitaplar hakkında öğrenciler konuşturulabilir. Ayrıca yıl boyu okunan albüm, çizgi roman, roman, şiir kitapları, çocuk kitapları, ansiklopedi gibi çeşitli dokümanlar sergilenebilir.

Okuma köşesi düzenleme: Sınıftaki okuma köşelerine çocuklar davet edilerek, kitap seçimi yaptırılabilir. Bu köşelere ne tür kitapların konulacağını belirlemeleri sağlanabilir. Böylece okuma ilgileri saptanabilir.

4.Metin Seçme: Okuma ilgisini geliştirmede metin seçimi de çok önemlidir. Okunacak metnin ilgi çekici olması okuma işlemini kolaylaştırmaktadır. İlginç bir kitap ya da metin aynı güçlük düzeyindeki diğer bir kitap ya da metne göre okuyucuya daha kolay görünmekte ve daha kolay okunmaktadır. Öğrencilere uygun metin seçmek için metnin ilgi çekme durumu çeşitli yönlerden incelenmektedir. Bu konuda Georges Henry, G.De Landsheere ve Rudolf Flesch tarafından yapılan araştırmalar ilginçtir. Bu araştırmalarda bir metinde öğrencilerin ilgisini çeken kelime ile cümleler;

- Metinde kullanılan özel isimler ve hitaplar,
- Hayret ifadeleri,
- Karşılıklı konuşma cümleleri,
- Öğrencinin duygu ve düşüncelerine yönelik cümleler, olarak belirlenmiştir.

Metnin ilgi çekme düzeyini belirlemek amacıyla ilk 100 kelimesi örneklem olarak alınmaktadır. Örnekleme giren cümlelerde ilgi düzeyini belirleyen *özel isim ve hitaplar, hayret ifadeleri, karşılıklı konuşma cümleleri* ile *öğrencilerin duygu ve düşüncelerine yönelik ifadeler* belirlenmektedir. G.De Landsheere metnin giriş ve ikinci paragrafındaki ilk cümlelerde öğrencinin *duygu ve düşüncelerine yönelik ifadeler* kullanılıp kullanılmadığını da incelemektedir (Landsheere, 1975). İnceleme sonunda;

- Özel isimler, hitaplar, hayret ifadeleri *kişisel kelimeler adı* altında toplanmakta ve metnin diğer kelimelere oranı belirlenmektedir.
- Karşılıklı konuşma cümleleri ile öğrencilerin duygu ve düşüncelerine yönelik anlatımlar ise *kişisel cümleler* olarak hesaplanmakta ve metindeki diğer cümlelere oranı belirlenmektedir.

- Son aşamada bu oranlar toplanarak elde edilen sonucun düzeyi belirlenmektedir. Bunların yani ilgi çekici kelime ve cümlelerin metnin en az % 30 'una ulaşması beklenmektedir. Bu sonuçlara göre metin ya da kitabın ilgi çekici olup olmadığı değerlendirilmektedir (Conquet ve Richaudeau, 1973).
- Öğrencilere verilecek metinlerde bu oranlara dikkat edilmektedir.

5.Ortamı Düzenleme: Okuma ortamı, okuyucunun metinle etkileştiği ve metni anlamaya çalıştığı ortamdır. Bu ortam fiziksel, psikolojik ve sosyal ortam olarak üç grupta ele alınmaktadır. Okuyucunun konuya ilgi duyması, güdülenmiş olması, metnin ilginç olması, okuyucunun ihtiyaçlarına cevap vermesi, ortamın gürültü, ışık, ısı durumu, okuma zamanı, yeri, öğretmen veya arkadaş desteği, araç-gereç ve çeşitli kitapların olması gibi öğeler okuma sürecini etkilemektedir. Okuma ilgisi açısından ortama dikkat edilmeli ve iyi düzenlenmelidir.

Öğrencilerin okuma ilgilerini belirlemek için verilen bu öneriler daha çok öğretmenlere yöneliktir. Öğrencilerin okuma ilgilerini saptamak için daha farklı çalışmalar da yapılabilir. Dileğimiz bu etkinlik ve yöntemlerle öğrencilerin okuma ilgilerinin daha iyi belirlenmesi, kitapları severek okumaları, okuma becerilerini geliştirerek ileride iyi okuyucular olmalarıdır.

Kaynakça

- Arsenault, M.È. (2015). *Comment susciter l'intérêt du lecteur: analyse de contenu de 38 guides rédactionnels*, [doctorate thesis]. Université Laval, Québec, Canada.
- Bamberger, R. (1975). *Développer l'habitude de la lecture*. Paris: UNESCO.
- Charmeux, E. (2001). *Lire et apprendre à lire, Faut-il que les élèves aiment lire ?*, 26 Ağustos 2017 tarihinde <https://www.charmeux.fr/aimerlire.html> adresinden erişilmiştir.
- Conquet, A, ve Richaudeau, F. (1973). "Cinq méthodes de mesure de la lisibilité." In: *Communication et langages*, 17, 5-16. doi : 10.3406/colan.1973.3978
http://www.persee.fr/doc/colan_0336-1500_1973_num_17_1_3978
- Faucambert, J. (1976). *La maniere d'etre lecteur*, Paris: Sermap- Hattier
- Gervais, F. (2001). Comment découvrir les intérêts de nos élèves pour la lecture ? *la Revue Québec*, 120, 36-38.
- GDT (2017). Grand Dictionnaire Terminologique, www.granddictionnaire.com/ adresinden erişilmiştir.
- Güneş, F. (2000). *Okuma yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları
- Güneş, F.(2014). *Türkçe öğretimi yaklaşım ve modeller*, Ankara:Pegem A Yayınları.
- Hidi, S. ve Renninger, A. (2006). "The Four-Phase Model of Interest Development", *Educational Psychologist*, 41(2), 111-127.
- MEB (2010). *PISA 2009 projesi ulusal ön raporu*, MEB EARGED Yayınları.
- Mantoy, J. (1971). *Les 50 Mots-Cles de la psychologie de l'enfant*, Edition de Privat.
- Sadoski, M., Goetz, E. ve Rodriguez, M. (2000). "Engaging Texts: Effects Of Concreteness On Comprehensibility, Interest, And Recall In Four Text Types." *Journal of Educational Psychology*, 92(1), 85-95.
- Sadoski, M., Goetz, E. ve Fritz, J. (1993). "Impact of concreteness on comprehensibility interest, and memory for text: Implications for dual coding theory and text design," *Journal of Educational Psychology*, 85(2), 291-30.
- Staiger, R.C. (1976). *L' enseignement de la lecture*, Paris : UNESCO.